

IZMEĐU ATRIBUTNE I PREDIKATNE POSVOJNOSTI

Kuna, Branko

Source / Izvornik: **Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2003, 29, 157 - 171**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:336099>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Branko Kuna
Pedagoški fakultet
L. Jägera 9
31000 Osijek
bkuna@pedos.hr

IZMEĐU ATRIBUTNE I PREDIKATNE POSVOJNOSTI

U članku se polazi uglavnom od konceptualnog određenja posvojnosti te se istražuje odnos i podudarnost između konvencionalnih oblika za njezino izricanje. Ona se može izreći tako da su posjednik i posjedovano povezani glagolskim elementom – *predikatna posvojnost* ili gramatikaliziranim odnosom u imeničnoj sintagmi, pri čemu posjednik sintaktički uvijek ima atributnu ulogu – *atributna posvojnost*. U tekstu se provjerava postavka kako je predikatna posvojnost inkluzivna kategorija, odnosno je li atributna posvojnost izvedena iz predikatne. Kao poseban način promatra se tzv. *vanijska posvojnost* koja je prijelazna kategorija i koja se izriče posvojnim dativom jer veza između dvaju elemenata posvojnog odnosa nije izražena glagolom, nego se preko njega pretpostavlja.

1. Uvod

1. O kategoriji posvojnosti u posljednje su vrijeme u jezikoslovnoj literaturi napisane mnoge parcijalne ali i sveobuhvatne rasprave unutar različitih teorijsko-metodoloških smjerova: formalnih, funkcionalnih i konceptualnih. U izlaganju o pojmu posvojnosti u ovome radu kao temeljno polazište uzima se općeproširena tvrdnja unutar kognitivističkih određenja kako je *posvojnost koncept a ne lingvistička konstrukcija* (Herslund – Barun 2001: 1). Može se stoga pretpostaviti kako je tako shvaćen pojam posvojnosti složen, ali promjenjiv i nestabilan, jer on nameće i postavku da posvojnost nije, ili uglavnom nije, gramatikalizirani koncept.¹ Iznositi brojne razlike u shvaćanju posvojnosti zbog ograničenosti prostora u ovom radu nije moguće, to bi nadalje možda dovelo pod znak pitanja i njezino određenje kao lingvistički fenomen. Naravno, posvojnost svakako jest i izvanlingvistički,

¹ O. Togeby (2001: 54) zaključuje da kao što se genitivom u danskom jeziku primarno ne iskazuje samo posvojnost, tako i posvojnost nije gramatikalizirani koncept, već samo dio puno apstraktnijeg koncepta referentne točke, kako ga određuje Langacker.

kulturalno određena jer od zajednice do zajednice na različite je načine shvaćeno vlasništvo kao jedno od prototipičnih posvojnih značenja, dakle ono je povijesno, pravno-politički, socijalno i psihološki determinirano.

1.1. Opisujući izricanje posvojnosti genitivom u hrvatskom jeziku (Kuna 1999: 17) izdvojeni su i drugi načini njezina izricanja u hrvatskom jeziku, i to oblicima koji obično nisu bili izravno označavani kao posvojni, u prvom se redu misli na lokativne izraze: *Prozor (je) na kući; Sveučilište (je) u Zagrebu; Problem (je) u nama*, te je zaključeno: "...da posvojnost ne valja poistovjetiti samo s posvojnim sredstvima koja se samo tako tradicionalno nazivaju, već ona može biti izrečena i nekim drugim oblicima i ustrojstvima, rečeničnim i sintagmatskim." Isto tako upozoreno je kako se pojam posvojnosti proteže na različite sintaktičke i semantičke kategorije koje nikako ne mogu biti dovedene u okrilje koncepta posvojnosti, navedimo samo neke primjere subjektivnih i objasnidbenih genitiva: *tvrdnja Markovića, razgovori seljaka, kodeks ponašanja, put svile*. S tim u vezi u raspravi *O upotrebi posvojnih zamjenica* K. Mićanović (2001: 26) poistovjećuje upotrebu te vrste riječi s posvojnim značenjem: "U sintagmama posvojna zamjenica+imenica posvojna zamjenica vrši determinaciju, a upravna riječ ('ono što posjeduje') vrši svojom leksičkom semantikom specifikaciju posjednika koji može biti agens (*njegov odlazak*), nosilac osobine (*njegova nježnost*), tvorac djela (*njegova opera*), nosilac socijalne uloge (*njegov susjed*), vlasnik predmeta (*njegova olovka*)." Posvojna zamjenica može se upotrijebiti uz glagolsku imenicu *njegov odlazak* zato što je moguće toj zamjenici pridružiti tematsku ulogu subjekta, koja inače može biti izrečena genitivom (*odlazak prijatelja*) ili posvojnim pridjevom (*prijateljjev odlazak*). Sa stajališta konceptualnog određenja posvojnosti neprikladno je na sintagme *njegov odlazak* i *njegova nježnost* primjenjivati odredbe: posjednik i "ono što se posjeduje" koje su konstitutivni elementi svakog posvojnog odnosa i značenja, jer "on" ne posjeduje *odlazak*, *nježnost* mu ne pripada, već mu se pripisuje kao inherentno svojstvo. No Mićanović je u pravu kada, zbog strukturnih sličnosti pa i podudarnosti, takve izraze dovodi u vezu s posvojnim ustrojstvima. Kategorijalno značenje posesiva (sredstava kojima se izriče posvojnost) nije svojstveno i predodređeno samo za izricanje posvojnosti već i drugih semantičkih i sintaktičkih kategorija (subjekta, objekta, odnosno agensa, pacijensa, kvalitativnosti).

1.2. Kao sažetak općih, ali i nedvojbenih mjesta o jezičnom aspektu posvojnosti i sadašnjim načinima njezina objašnjavanja u lingvistici, navest ćemo sljedeće zaključke B. Heinea (2001: 312):²

² "a. Possession is a cross-culturally fairly stable concept; in all languages so far studied there are conventionalized means of encoding possession. Following Seiler (1983:2–4) one may define possession as a bio-cultural domain involving a relationship between a prototypically human possessor, in most cases presented as the topic, and the possessee (or possessum or possessed), normally the comment.

b. There is no universal linguistic structure common to all possessive constructions.

c. Possessive constructions are likely to also express concepts other than possessive ones.

d. Possessive concepts can be expressed by linguistic forms that are not typically associated with the domain of possession.

e. That there is not necessarily a one-to-one-correspondence between possessive form and possessive meaning is neither unusual nor abnormal, but it is in need of explanation." (B. Heine 2001: 312).

- a. Posvojnost je međukulturno prilično stabilan koncept; u svim do sada proučavanim jezicima postoje konvencionalizirana sredstva izricanja posvojnosti. Prateći Seilera (1983: 2–4) posvojnost se može definirati kao biokulturna domena koja uključuje odnos između prototipičnog ljudskog posjednika, u većini slučajeva predstavljenog kao ‘topic’ i posjedovanog, uobičajeno ‘comment’.
- b. Ne postoji univerzalna lingvistička struktura koja je zajednička svim posvojnim ustrojstvima.
- c. Posvojna ustrojstva u velikoj mjeri izražavaju i druge koncepte osim posvojnih.
- d. Posvojni koncepti mogu biti izraženi lingvističkim oblicima koji se ne vežu uobičajeno za domenu posvojnosti.
- e. Ne postoji nužno jedan – jedan odnos između posvojnog oblika i značenja, niti je neobično, niti nenormalno, ali ga treba objasniti.

2. Izricanje posvojnosti

2.1. U Heineovim se zaključcima spominje Seilerovo određenje domene posvojnosti kao biokulturne, naravno to vrijedi i za druge koncepte koji zahvaćaju razne korelacije između jezičnih i izvanjezičnih kategorija,³ no tomu treba dodati i njegovo sadržajno predstavljanje posvojnosti kao odnosa između: čovjeka (s jedne strane) te njegove rodbine, njegovih dijelova tijela, zatim materijalnih predmeta koji mu pripadaju te njegovih kulturnih i intelektualnih proizvoda (s druge strane). U proširenom pogledu prema Seileru, posvojnost bi bila određena kao *odnos između dijelova i cjeline jednog organizma*.⁴ U lingvističkim izrazima posvojno značenje uključuje odnos između dva entiteta kojima su dodijeljene uloge *posjednika*⁵ (posesora) i *posjedovanog* (posesuma). Ta dva entiteta konstitutivni su elementi, semantički i sintaktički, jer jedan je uvjet drugome, bez posjednika nema posjedovanog i obrnuto. Za Seilera su prototipična obilježja posjednika [+živo], [+ljudsko] i još specifičnije [+EGO] ili blisko sugovorniku, no izvan toga centra jasno je kako se posjednik odnosi i na pojave i predmete iz neživog svijeta (koje su odraz predodžbene sheme *dio – cjelina*), pri čemu je u hrvatskom jeziku imenični atributni genitiv najčešće sredstvo njegova označavanja: *ručica stroja, noga stola, glava vijka, trup broda...*

2.2. Konceptualni ostvaraji posvojnosti bivaju u literaturi klasificirani na temelju brojnih kriterija te se može govoriti o različitim značenjskim kategorijama koje su više ili manje prototipične:

³ Tako kada je u pitanju *rod*, M. Ridanović (1985: 193) navodi kako je pojam prirodnog roda (koji obuhvaća dvije kategorije: muški i ženski) iz izvanjezičnog svijeta u različitim jezicima u suodnosu s dvije pa do čak šest gramatičkih kategorija roda (u svahili jeziku).

⁴ Prema Herslund – Baron (2001: 2): “... it is the relationship between parts and wholes of an organism.”

⁵ M. Birtić (2000) upotrebljava naziv *posvojniki*, a za *posjednika* kaže kako je prijevod s engleskog jezika. No pri izboru tog naziva u mojim je radovima uzor bio Veberov pojam *posjedovnik*.

1. otuđiva posvojnost:
 - a) živa (fizička): *Marijina knjiga; Imam novac.*
 - b) neživa: *poklopac lonca; Neke slavonske kuće imaju lastavičja gnijezda pod krovom.*
2. neotuđiva posvojnost:
 - a) živa: 1. fizička: *astronautova ruka*
2. apstraktna: *Ivanova ideja; moje vrijeme*
 - b) neživa: *struja svijesti; vrijeme rata*
3. privremena posvojnost: *Sjedalo mi je u kinu neudobno; Svoje knjige iz knjižnice još nisam vratio.*
4. stalna posvojnost: *prst ruke; oči moje majke.*

2.3. Kada je riječ o izricanju posvojnosti, vlada velika podudarnost nekih konvencionalnih oblika u mnogim jezicima, odnosno ona se može izreći tako da su posjednik i posjedovano povezani glagolskim elementom – *predikatna posvojnost* – ili gramatikaliziranim odnosom unutar imenične sintagme pri čemu posjednik sintaktički uvijek ima atributnu ulogu – *atributna posvojnost*. Heine (2001: 315–316) navodi kako ima pristupa prema kojima je predikatna posvojnost inkluzivna kategorija, odnosno atributna je posvojnost izvedena iz nje te smatra kako je atributna posvojnost reducirani oblik predikatne, što je veoma lako prepoznati u rečeničnim ustrojstvima s lokalnom odredbom ili gdje je posvojni oblik dio imenskog predikata. S druge strane, u radovima generativnih gramatičara polazi se od toga kako je glagolska posvojnost (izrazi s *imati*) izvedena iz nominalne posvojnosti (Postma 1997: 272). I unatoč takvim oprečnim pristupima, svi oni vode jednom, a to je – uspostaviti mehanizam pomoću kojega se može neki jezični izraz interpretirati kao posvojni. Bez obzira na različite pristupe, valja provjeriti jesu li atributna i predikatna ustrojstva uvijek značenjski ekvivalentna:

- (1) a. Luca *ima* kćer.
b. *Lucina* kći.
- (2) a. Arhitektica Luca *ima* u svom vlasništvu vikendicu.
b. Vikendica *arhitektice* Luce.

Istovrsni posvojni odnos na temelju rodbinske veze u (1) možemo prepoznati u predikatnom i atributnom izrazu, no takva ekvivalentnost izostaje među izrazima u drugom primjeru. I dok je u rečeničnom ustrojstvu (2a) izrečena potvrđena i jasna, konkretna posvojnost, s vlasništvom kao prototipičnim značenjem, imenična je sintagma u (2b) višeznačnija jer atributnom genitivnom izrazu *arhitektice Luce* može biti pripisana *vikendica* na temelju vlasničkog odnosa, ali isto tako izraz može sadržavati zapravo samo pretpostavku. Nadalje, u sintagmi (2b) *vikendica* može predstavljati skicu ili nacrt, što apozicija u tom izrazu i implicira, a isto tako može biti riječ i o potpuno apstraktnoj posvojnosti, ako *kuća* predstavlja određenu viziju, ideju ili želju, odnosno predmet o kojem Luca samo priča. Dakle, na temelju prethodnih primjera može se zaključiti kako predikatna posvojnost u pravilu uključuje nedvosmisleniji i precizniji odnos negoli atributna, koja može kondenzirati i predstavljati daleko više kategorijalnih značenjskih nijansi posvojnog odnosa. U nastavku će biti riječi o pojedinostima vezanim za neko od tih dvaju ustrojstava.

3. Predikatna posvojnost

3.1. Više je načina kako se glagolima može izreći predikatna posvojnost, navedimo samo tipične:

- (1) Ivan *ima* veliku kuću.
- (2) Neki tajkuni *posjeduju* toliko poduzeća, a da im i ne znaju broja.
- (3) Slavonija *je bogata* plodnom zemljom.
- (4) Boca *je puna* vina.
- (5) *Na kući je* mnoštvo prozora i vrata.
- (6) U njemu *je geler*.
- (7) Kuća *pripada* cijeloj obitelji, a ne najstarijem sinu.
- (8) Računalo *je očevo*, a ne njegova poduzeća.

3.2. Kao razliku u tim primjerima treba spomenuti prvo pragmatičku i sintaktičku ulogu konstitutivnih elemenata posvojnog odnosa. U ustrojstvima (1–6) posjednik (subjekt posjedovanja – nominativni ili lokativni izraz) je *topikaliziran*, odnosno stavljen u prvi plan, a u primjerima (7) i (8) na prvom je mjestu posjedovano. O izboru mjesta posvojnih sastavnica odlučuju brojni razlozi, u prvom redu pragmatički: koliko je poznat posjednik, odnosno spominje li se on prvi put u iskazu, ima li ih više, što je govorniku u danom trenutku bitnije naglasiti... Ako bismo prihvatili već spomenutu tezu kako je atributna posvojnost izvedena iz predikatne posvojnosti, tada valja obratiti pozornost odražava li se na isti način položaj posjednika i posjedovanog unutar imenične sintagme ili su presudniji strukturni razlozi.

3.3. U primjerima (3) i (4) za oznaku posvojnosti ključni su pridjevi kao dijelovi imenskog predikata jer oni upravljaju imenicom u instrumentalu, odnosno genitivu, kojom se označuje ono što je označeno imenskom riječju u nominativu u ulozi subjekta. Instrumental je padež kojemu se u opisima hrvatskoga jezika nikada nije pripisivala uloga u posvojnim ustrojstvima, a sve to dokaz je Heineove tvrdnje o nepostojanju univerzalne jezične strukture za izricanje koncepta posvojnosti. Ta dva primjera dijele sličnost sa stanjem u ruskom jeziku: *Strana bogata/bedna tradicijami* i *Rjumka polna vodkoj* koje navodi Durst-Andersen (2001: 106) kao potvrdu kako instrumental sudjeluje u izgradnji ustrojstava usmjerenih prema posjedniku. Nasuprot njima postoje ustrojstva usmjerena prema posjedovanom, dakle ona kojima je topikalizirano posjedovano, kao što su u tekstu navedene rečenice (7) i (8).

3.4. Primjeri (5) i (6) čvrsta su potvrda o povezanosti egzistencijskih i posvojnih ustrojstava s *lokacijskim*⁶ koji predstavljaju bazične, jednostavne, primitivne i konkretne predodžbe o čovjekovu položaju u prostoru, stoga se na posvojne izraze i zbog strukturne sličnosti i značenja gleda kao na podvrstu lokacijskih izraza. Kao potvrdu kako je posvojnost apstraktan koncept, koji se može dovesti u vezu ne samo s lokacijom već i s akcijom i pratilaštvom, Heine (2001: 317) navodi kako je ukradenu jabuku teško razlikovati od one

⁶ O tome i u: Lyons (1977: 469–475) te u Kuna (1999:16–19) gdje se govori o *lokativnim* izrazima, no taj naziv podrazumijeva postojanje rečenica u kojima se upotrebljavaju izrazi u lokativu, međutim u izricanju prostora u upotrebi mogu biti i drugi padeži, stoga je izraz *lokacijski* primjereniji.

koja to nije, stoga: "...predmet koji sam uzeo ili imam, koji je uobičajeno lociran tamo gdje jesam ili koji me redovito prati, može u određenim situacijama biti interpretiran kao nešto što mi pripada." Izrazi u (5) i (6) jezične su pojave koje su nedvojbeno prostorne naravi, jer sadržavaju prema P. Piperu (2001: 21–22) tri sastavna elementa prostornog značenja: objekt lokalizacije: *prozor i vrata, geler*; lokalizator ili sredstvo lokalizacije: *kuća, čovjek (on)* te orijentir ili konkretizator odnosa: *na i u*. Ali o lokalizacijskim sastavnicama može se govoriti i izvan prostornih značenja jer u tim primjerima postoji i posvojno značenje, potvrda je tomu i mogućnost zamjene glagola *biti* "posvojnim" glagolom *imati*:

- (9) a. *Na kući je* mnoštvo prozora i vrata.
b. Na kući *ima* mnoštvo prozora i vrata.
c. Kuća *ima* mnoštvo prozora i vrata.
- (10) a. *U njemu je* geler.
b. (?) *U njemu ima* geler.
c. On *ima* geler.

Taj je odnos moguće uspostaviti zbog velike značenjske sličnosti između glagola *biti* i *imati*. Jakobson (1978: 181) ta dva glagola svrstava u istu kategoriju sa zamjenicama jer, iako samostalne riječi, one imaju jasnu gramatičku, relacijsku ulogu, pa ih zbog te osobine naziva i zamjениčnim glagolima. U hrvatskom se jeziku egzistencijsko i posvojno značenje tih glagola (*biti* i *imati*) isprepliće, ali oba također imaju izrazitu lokalizacijsku podlogu i upotrebu.

3.5. Iako se uvriježeno smatra da ne postoji pasivna konstrukcija od glagola *imati*, zbog njegove statičnosti, te kako općenito pasiv nije u vezi s posvojnim značenjem, to bi se moglo preispitati. Pri tome se polazi od stajališta D. Kučande (1999: 21): "Na pasivizaciju ovdje nećemo gledati kao na isključivo sintaktički proces kojim se izravni objekt aktivne rečenice mijenja u subjekt pasivne rečenice, već kao na proces kojim se jednom od semantičkih argumenata predikata, ali ne agensu, pridružuju sintaktička funkcija subjekt ili pragmatička funkcija tema." U skladu s tim određenjem u sljedećim bi se rečenicama mogao uspostaviti paralelizam aktiv/pasiv:

- (11) a. Ova kuća *ima* novca.
b. U ovoj kući *se ima* novca.

I u pasivnom obliku lokacijski izraz kao "degradirani subjekt"⁸ i u aktivnom nominativni subjekt sadržavaju tzv. implicitnog vršitelja koji se podrazumijeva i koji se prepoznaje kao konkretiziran na osnovi znanja o svijetu, a to bi bili ukućani, oni koji u kući žive. U pasiviziranoj rečenici (11a) glagolski oblik *ima se* ima izrazito egzistencijsko značenje, a posvojnost je gotovo potisnuta.

3.6. Rečenice (1) i (7) predstavljaju dijametralno suprotne izraze, potpunu opreku. Herslund – Baron (2001: 9–11) uspoređuju ih s razlikom između aktiva i pasiva. U izrazu s glagolom *pripadati* topikalizirano je posjedovano, kao što je u pasivu pacijens, a u izrazi-

⁷ "An item that I have taken or got, that is habitually located where I am; or that I am regularly accompanied by may in certain situations be interpreted as belonging to me." (Heine 2001: 317).

⁸ Naziv prema Herslund – Baron (2001: 7) "the demoted subject".

ma s glagolom *imati* topikaliziran je posjednik, kao što je u aktivu agens. Sličnost između pasiva i sklopova s glagolom *pripadati* kao predikatom očituje se u tome što su obilježeni u odnosu na rečenice u aktivu i *imati*-konstrukcije jer su ograničenoga dosega. Konkretno, glagol *pripadati* jasniji je i precizniji jer uključuje samo prototipične vlasničke odnose, te će se za njim posegnuti kada to značenje treba posebno naglasiti kao u primjeru (7), ali nije pogodan primjerice za izricanje rodbinskih odnosa ili dijelova tijela:

(12) (?) Kći *pripada* majci.

(13) (?) Noga *pripada* ženi.

U rečenici (8) značenje pomoćnoga glagola nije u službi isticanja posvojnosti jer je ono zalihosno budući da je imenski dio predikata posvojni pridjev, no takvo je ustrojstvo usmjereno prema posjedovanom jer u njemu do izražaja dolazi topikalizirano *računalo*, a što je uzrokovala potreba da se fokus pozornosti usmjeri na predmet čije je vlasništvo, odnosno podrijetlo, bilo sporno u situaciji koja je prethodila iskazu.

4. Atributna posvojnost

4.1. I dok se pri predikatnom izricanju posvojnost i leksički dokazuje, ističe i specificira upotrebom glagola (*pripadati*, *posjedovati*, *imati*), u atributnom je izricanju posvojni odnos pretpostavljen. Naime, spomenuto je kako postoje određena posvojna značenja koja se naprosto ne iskazuju predikatno ili je takav oblik marginaliziran, kako tvrde Herslund – Baron (2001: 13–14), kao što je to primjerice s *neotuđivim* posjedovanjem entiteta imenovanih odnosnim imenicama za rodbinske veze ili ako je riječ o dijelovima tijela:

(14) a. Moja prijateljica *ima* majku.

b. Ivana *ima* ruku.

(15) a. majka *moje prijateljice*

b. *Ivanina* ruka.

Stoga su u hrvatskom jeziku rečenični izrazi u (14) neinformativne prirode, priopćajno su zalihosni i neobični, za razliku od atributnih izraza u (15).

4.2. S druge strane, ako je riječ o negiranju posjedovanog ili ako je posjednik osoba poznata širokom krugu govornika zbog svoje osobine koju metonimijski predstavlja njezin dio tijela, tada su rečenice, u kojima se takvi izrazi nalaze, informativne i zapravo teško zamjenjive atributnom modifikacijom:

(16) Moja prijateljica *nema* majku.

(17) Ivana (Brkljačić) *ima* ruku kada je najpotrebnije.⁹

Sve to navedeno ide u prilog Heineovoj (2001: 317) tvrdnji kako su ustrojstvima u predikatnoj i atributnoj posvojnosti konceptualni izvori slični, ali oni ipak nisu identični te se razvijaju neovisno jedni o drugima, stoga oni zavrjeđuju autonoman pristup.

4.3. Kada je riječ o atributnom izricanju posvojnosti u hrvatskom jeziku, Fillmoreova (1968) distinkcija *otuđivo* – *neotuđivo* jest irelevantna jer se naprosto atributnim načinom

⁹ Riječ je o bacačici kladiva koja u takvom sportu mora imati *snažnu* ruku(e).

izriču svi značenjski rasponi posvojnih odnosa i ni jedan oblik nije u funkciji izricanja samo nekog od tako shvaćenog poimanja posvojnosti.

Morfosintaktička su sredstva za izricanje atributne posvojnosti sljedeća:

- a) *posvojne zamjenice*:
moj novac, njezino tijelo, naši planovi
- b) *povratno-posvojna zamjenica*:
Student je uzeo svoje stvari; Vukovarci su morali napustiti svoj grad
- c) *posvojni pridjevi*:
pjesnikove riječi, djevojčina kosa, rakova djeca, Bushova administracija
- d) *imenice (i zamjenice) u genitivu*:
lice majke, lijes pokojnika, prsti nogu, slika najpoznatijeg naivca, na temelju njega
- e) *prijedložne skupine*:
 1. OD + genitiv: *ključ od ormara, kundak od puške*
 2. U + genitiv: *jezik u Hrvata, posuđe u nje*
 3. IZ + genitiv: *Kupujem samo vino iz Baranje, građanin iz Hrvatske*
 4. NA + lokativ: *žbuka na pročelju, brava na automobilu*
 5. U + lokativ: *ladica u ormaru; strah u njemu, stolovi u gostionici*
 6. PRI + lokativ: *Ured za javnost pri Ministarstvu znanosti, tehnički odjel pri bolnici*
- f) *imenice ili zamjenice u dativu (?)*¹⁰
Filipu je majka bila trafikantica; Kosa mu je bila raščupana.

Posvojni pridjevi i posvojne zamjenice najčešći su sročni oblici u izricanju atributne posvojnosti, a od nesročnih to je posvojni genitiv i oni su temeljito opisani u hrvatskom jezikoslovlju. U nastavku će biti nešto više riječi o ostalim oblicima kao prilog drukčijem tumačenju njihova mjesta u izricanju kategorije posvojnosti.

4.4. Kada je riječ o uporabi povratno-posvojne zamjenice *svoj*, u literaturi se često spominje njezina alternacija sa svim posvojnim zamjenicama, a u određenju se polazi od njihova posvojnog značenja koje se odnosi isključivo na jedan sintaktički dio – subjekt, npr.: “Ako se posvojnost odnosi na subjekt, tada se izriče povratno-posvojnomo zamjenicom *svôj*.” (Babić i dr. 1991: 653) ili: “...zamjenica *svoj* označuje pripadanje objekta subjektu rečenice.” (Barić i dr. 1999: 174). Međutim, takva određenja ne zahvaćaju čitav raspon uporabe tog oblika. Tako se u teoriji vezanja, kao jednoj od modularnih sastavnica generativne teorije načela i parametara, nudi sveobuhvatniji, sadržajniji pristup koji polazi od nužnih ili mogućih anaforičkih odnosa između različitih imenskih skupina unutar složenog sintaktičkog ustrojstva. Da bi mogla biti upotrijebljena povratno-posvojna zamjenica, tvrdi Mihaljević (1998: 218–219), ona mora imati antecedent, a koji mora postojati u istoj dome-ni – surečenici (klauzuli), odnosno zamjenica i njezin antecedent moraju biti koreferentni, tj. imati isti indeks:

¹⁰ Uobičajeno se u gramatikama posvojni dativ navodi kao sredstvo atributne posvojnosti, no u ovom radu na njega se gleda kao na graničnu, prijelaznu vrstu između atributne i predikatne posvojnosti. O tome u točki 5.

(16) Student_i je uzeo *svoje*_i stvari.

(17) Predsjedniku_i svih građana ne razgovara se sa *svojim*_i građanima.

Stoga je rečenica u primjeru (16) ovjerena jer je navedeni uvjet zadovoljen, ali to se odnosi i na onu u primjeru (17) koja je ovjerena ne zato što se odnosi na subjekt,¹¹ jer ga nema, bar kada je riječ o morfološkom kodiranju subjekta kako se to određuje u dvjema spomenutim normativnim odredbama, već zato što povratno-posvojna zamjenica u svojoj domeni ima antecedent.

4.5. Uporabu genitiva ličnih zamjenica u posvojnomo značenju norma izrazito proskribira, pronađeni su primjeri u korpusu rijetki. Evo nekoliko potvrda uporabe genitiva ličnih zamjenica umjesto češćih i uobičajenijih posvojnih zamjenica:¹²

(18) Što više ruža! Za *ljanstvo* i *ludilo njih*

Što više ruža, i s njenim trnom i dračem

Ja ih u kite svih, te ih u grudi skrih. (ČS, 21)

(19) Tvoja duša svijetli sa *dna mene*. (ČS, 60)

(20) Prema članku 86.a Zakona o srednjem školstvu, upravni i inspeksijski nadzor nad provedbom ovoga zakona i propisa donesenih *na temelju njega* obavlja Ministarstvo prosvjete. (LJT, 3)

(21) Dakle, ti govoriš u *ime njega*. (PŠ, 229)

(22) ...posljednja u nizu otvorit će se najteža dionica autoceste Zagreb – Split, *u sklopu nje* nalaze se brojni složeni objekti. (HR, 16.VI. 2003)¹³

Svaki od navedenih primjera može se na različite načine “opravdati”, tako bi se odstupanje od norme, odnosno uporabu genitiva 3. lica zamjenice u množini u Ujevićevim stihovima (18) moglo objasniti versifikacijskim razlozima, kako bi se ostvarila podudarnost u stihovima *njih – skrih*. U Pupačićevu stihu (19) genitiv *mene* upotrijebljen je kako bi se naglasila apstraktnost i relativnost pojma *dna* jer se njime referira na nepoznati i neodređeni dio psihe pjesničkoga subjekta te takvim gramatičkim postupkom postaje nesvodljiv na bilo kakvu konkretizaciju koja se inače veže uz predmetnost *dna*. U tom slučaju ima osnove govoriti i o pripadnosti toga genitiva jednoj drugoj kategoriji – dijelnom genitivu. Primjeri u (20), (21) i (22) mogli bi se obrazložiti gramatikalizacijom i semantičkim izbjeljivanjem imenica u prijedložnim (sekundarnim)¹⁴ izrazima, odnosno gubljenjem leksičkoga značenja imenica o kojima su sintaktički ovisni genitivi ličnih zamjenica trećega lica: *njega* i *nje*. Vidi se to u njihovu alterniranju sa sličnim izrazima: *na temelju njega – u skladu s njim; u*

¹¹ Prema *Povijesnom pregledu* (1991: 676) rečenica (17) ubraja se u bezlične rečenice.

¹² K. Mićanović (1999) s razlogom upozorava da posvojne zamjenice 1. i 2. lica samo upućuju na sudionike u govornom činu, te da ne zamjenjuju posvojne pridjeve kako je to uvriježeno opisivati u dijelu normativne literature.

¹³ Kratice za izvore: ČS = *Čarolija stiha*, (izbor pjesama) (1999) Tomašević, N. – Kežić, L. (ur.) Zagreb; PŠ = Šegedin, P. (1988) *Krug što skamenjuje*, Zagreb; LJT = Ljubić, Z. – Tihi, V. (1997) *Zakon o stručno-pedagoškom nadzoru*, Zagreb; HR = *Hrvatski radio*.

¹⁴ Nazivi Lj. Šarić (1999: 84) prema Ch. Lehmannu.

ime njega – za (zbog) njega; umjesto njega; u sklopu nje – unutar nje,¹⁵ a u (21) primjeru kao inačicu valja spomenuti i prošireni posvojni izraz: u njegovo ime.

4.5.1. No za objašnjenje strukturnih odnosa između konkurentnih sintaktičkih oblika navođenje stilskih razloga ne može biti relevantno jer nema onog izraza koji ne može biti stilski markiran, no bitnije je vidjeti jesu li takvi izrazi negramatični. Ako su negramatični – tada su nerazumljivi, no kako prethodni genitivni primjeri dolaze iz dva odijeljena funkcionalna stila, tada se mora isključiti takva mogućnost. Činjenica jest kako su oni rijetki, ali to ne umanjuje njihovu potencijalnu vrijednost.¹⁶ Međutim, genitivi osobnih zamjenica i imenica s posvojnim značenjem u slučajevima izostavljenih selektora, odnosno kada zbog ponavljanja izostaje glava NP koja im pridružuje padež, čine izraz u kojem se nalaze negramatičnim:

(23) a. Moj prihod_i je visok kao i njegov \emptyset_i .

b. *Moj prihod_i je visok kao i \emptyset_i njega.

(24) a. Stadion Nogometnog kluba Osijek velik je kao onaj Nogometnog kluba Rijeka.

b. *Stadion Nogometnog kluba Osijek velik je kao \emptyset Nogometnog kluba Rijeka.

Izostanak posjedovanog, leksički ostvarenog N, kao glave imenične sintagme u (23b), razlog je negramatičnosti tog primjera jer NP dopuni ne može biti dodijeljen padež ni tematska (posvojna) uloga bez njezina selektora. Isto vrijedi i za primjer u (24b). No zato je izraz u (23a) gramatičan jer je posvojna zamjenica *njegov* anaforična, ima antecedent u istoj sintaktičkoj domeni te je ponavljanje glave NP uz nju zalihosno.

4.5.2. Primjer u (19), u kojem genitiv lične zamjenice može biti kategoriziran i kao posvojni i kao dijelni, navodi na zaključak kako treba voditi računa o semantičkim obilježjima glave NP u određivanju značenja genitiva. Jedno od njih svakako je obilježje [apstraktno] kao u sljedećem primjeru:

(24) a. Knjige su *dio*_[+apstraktno] njega.

b. Knjige su njegov *dio*_[-apstraktno] (u podjeli ostavštine).

U prvom izrazu osobnu zamjenicu valja interpretirati kao dijelni genitiv jer knjige nisu predmetni dio određene osobe, već apstraktna količina ili bolje rečeno dio njezina duhovnog i psihičkog identiteta; u drugom primjeru imenovan je vlasnik konkretnih predmeta i u tom bi značenju bilo negramatično: *Knjige su njegov *dio*_[+apstraktno]. Bliskost između posvojnosti i dijelnosti (partitivnosti) odnosi se samo na onaj segment koji Fillmore naziva neotuđivom posvojnošću, stoga je opravdana tvrdnja B. Heinea (2001: 316) kako je neotuđivost ekstremni slučaj koji se može nazvati i *organska dijelnost* (organic partitivity).

4.6. Među *prijedložnim skupinama* samo se s dvama prijedlozima izriče isključivo posvojnost *od+G* i *u+G*, iako je njihova pojava u tom značenju veoma ograničena. Tako se prijedlog *od* upotrebljava samo kada oba elementa posvojnog odnosa imaju oznaku [-živo] i [+konkretno], npr. *ključ od kovčega*, ali ne i **sin od profesora*, **vrsta od riječi*. U

¹⁵ Tomu valja dodati još jedan primjer sekundarnog prijedložnog izraza koji otvara mjesto genitivu lične zamjenice: *u okviru nje*.

¹⁶ U skladu s Martinetovim (1982: 119) uvođenjem ekonomskog nazivlja u jezični opis; što je neki oblik (morfem, leksem, sintagma) frekventniji, to je on manje obavjesniji te ima veću cijenu "usklađivanja".

proteklih je desetak godina u ekspanziji bio izraz $u+G$, i to uglavnom ako je imenica u genitivu s obilježjem [+Živo], npr. *pismenost u Hrvata*. Kako je u komunikaciji donedavno bio rijedak, s arhaičnim prizvukom, u posvojnomo je značenju osobito bio pogodan za isticanje, mogao se čuti u svečanijim prigodama te je bio oznakom nacionalnog patosa.¹⁷

U svim drugim slučajevima prijedložne skupine, s lokativnim i genitivnim prijedlozima, ne izriču primarno posvojnost već druga značenja. Nekada je to podrijetlo: *pivo iz Njemačke*, vidi se to i u činjenici kako u toj sintagmi nije moguća alternacija s posvojnim genitivom koji je, kada je riječ o zemljopisnim nazivima, uobičajen: (?)*pivo Njemačke*, ali zato: stanovništvo *Njemačke*. Također u prvom planu može biti prostorno i/ili egzistencijsko značenje: *Pedagoški fakultet u Osijeku*; *najveći otok u Hrvatskoj*. Posvojnost je u tim slučajevima sekundarna jer ako je neki pojam ili predmet smješten unutar drugog kao njegov sastavni dio, tada mu neizbježno i pripada. Primjenjujući Langackerov (1994: 5–8) pristup referentne točke prema kojoj posesivi služe samo kao orijentir, kako bi se skrenula pozornost na nešto drugo, Togeby (2001: 47) zaključuje kako je osnovno značenje prijedloga (kao i genitiva) da bude referentna točka kroz koju je neki podatak (posjedovano) dostupan umu.

5. Vanjska posvojnost

5.1. U gramatikama je uobičajeno izdvajanje posvojnog dativa kao atributne kategorije,¹⁸ tako je Ragužu (1997: 136) argument za to činjenica da se dativni oblici mogu uvijek zamijeniti posvojnim pridjevima (ili zamjenicama), npr. *To mu je brat – To je njegov brat*. Kognitivni (i funkcionalni) pristup takve postavke negira jer smatra kako svaka promjena gramatičkih sredstava predstavlja pomak i na značenjskom planu, odnosno, kada bi postojala dva i više sredstava za izricanje baš istog značenja, bila bi to negacija temeljnog jezičnog načela – jezične ekonomije. Herslund – Baron (2001: 16) smatraju kako tu uopće nije riječ o atributnoj posvojnosti već o posebnoj vrsti predikatne posvojnosti – *vanjskoj posvojnosti*. Promotrimo sljedeće primjere:

(25) *Moje pjesme, moji snovi* → **Pjesme mi, snovi mi; Moj dom* → **Dom mi*.

Naša djeca → **Djeca nam*.

(26) a. *Ivanu* sin leži po cijeli dan.

b. *Ivanov* sin leži po cijeli dan.

(27) a. Ruke su *mi* mokre.

b. Auto *mi* je u kvaru.

c. Noga *mu* je slomljena.

5.2. Da je u hrvatskom jeziku upitan status posvojnog dativa kao atributa, može se vidjeti u jednostavnom testu zamjene posvojnih zamjenica dativima ličnih zamjenica u samo-

¹⁷ U naslovu knjige *Papa u Hrvata* prijedložni izraz nema posvojno značenje jer je zamjena za instrumentalni izraz *među Hrvatima*.

¹⁸ Vidi i Katičić 1991: 437.

stalno upotrijebljenim imeničnim sintagmama (izvan rečenice). Najbolji su primjer nazivi raznih umjetničkih djela, društava, ustanova kao u (25). I dok u primjeru (26b) posvojni pridjev identificira osobu koja “leži po cijeli dan” te je oznakom objektivne stvarnosti, imenica u dativu (26a) znak je promjene perspektive te se dativ *Ivanu* dovodi u vezu, kako kaže Andersen (2001: 101), sa subjektivnom (internom) stvarnošću – *sa sinom*. Osim toga tu je riječ o odnosu koji je na granici između atributne i predikatne posvojnosti. S predikatnom posvojnošću dijeli sličnost jer je veza između posjednika i posjedovanog ostvarena preko glagola, ali se isto tako ne može isključiti ni bliskost s atributnom posvojnošću jer veza između dvaju elemenata posvojnog odnosa nije izražena glagolom, nego se preko njega pretpostavlja, zaključuju Herslund – Baron (2001: 15). I dok je u (26b) posjednik sintaktički ovisan element o posjedovanom i nije elementom temeljnog rečeničnog ustrojstva jer je atribut, u (26a) on je sintaktički promoviran (podignut) na mjesto sastavnog rečeničnog člana – neizravnog objekta. Spomenuti danski autori smatraju kako se u većini indoeuropskih jezika dativom izriče posvojnost koja uključuje organske odnose dio – cjelina (dijelovi tijela), no u balkanskim jezicima svojstveno je dativom izricati i druge vrste posvojnih odnosa. Toj pojavi pridonosi i činjenica kako u balkanskim jezicima postoji jedna strukturalna značajka, a to je velika proširenost uporabe glagolskih klitika (zamjenične enklitike u dativu i genitivu) nasuprot imeničnim oblicima. Činjenica jest kako se u hrvatskom jeziku dativom mogu izraziti različite vrste posvojnih odnosa koji uključuju i vlasništvo (otuđiva posvojnost) kao u (27b) ili rodbinske i druge odnose među ljudima (26) ili dijelove tijela. Iznimka su jedino primjeri uz glagole koji znače promjenu položaja u nekom prostoru i u kojima je dativ neočekivan i rijedak:

(28) a. (?) Posjetio sam *Josipu* vrt.

b. Posjetio sam *Josipov* vrt.

(29) a. (?) Idem u kabinet *Goranu*.

b. Idem u *Goranov* kabinet.

No valjalo bi istražiti je li proširenost posvojnog dativa u hrvatskom jeziku rezultat utjecaja susjednih balkanskih jezika ili je to strukturalna pojava svojstvena i u drugim slavenskim jezicima, odnosno je li u izricanju posvojnosti hrvatski jezik bliži rumunjskom i albanskom jeziku negoli poljskom, primjerice. Istraživanje Lj. Šarić (2001) o semantici posvojnoga dativa u slavenskim jezicima pokazalo je kako je s obzirom na čestotnost uporabe te kategorije hrvatski jezik bliži zapadnoslavenskim jezicima (poljskom, češkom, slovačkom) negoli ruskom ili slovenskom, no s druge strane s obzirom na gubitak veze s empatijom i ekspresivnošću te da je postao neutralni posvojni izraz, uporaba posvojnog dativa u hrvatskom jeziku time je postala slična onoj u bugarskom jeziku, tvrdi autorica.

I na kraju u vezi s posvojnim dativom kao graničnim načinom između atributne i predikatne posvojnosti valja istaknuti njegov sintaktički položaj u odnosu na imenicu (posjedovano), a koji nije čvrsto fiksiran kao posvojni pridjevi i zamjenice u antepoziciji ili posvojni genitiv u postpoziciji. Posvojni dativ, samo ako je imenica, može biti u oba položaja, a da pri tome ni jedan nije stilski obilježen, a što je znak labave ili neizravne veze s posjedovanim, odnosno glavnom (upravnom) imenicom kada bi riječ bila o atributnoj posvojnosti:

- (30) a. *Filipu* je majka bila trafikantica.
b. Majka je *Filipu* bila trafikantica.

6. Zaključak

6.1. U članku se u određivanju kategorije posvojnosti polazi od postavke kako je ona negramatikalizirani koncept, odnosno ona se ne promatra kao ustaljena lingvistička konstrukcija. Isto tako oblici i ustrojstva kojima se izriče posvojnost mogu biti uporabljeni i za izricanje drugih semantičkih i sintaktičkih kategorija: subjekta, objekta, agensa, pacijensa, kvalitativnosti i dr. Bez obzira na različite ostvaraje posvojnost uvijek uključuje dva entiteta: posjednika i posjedovanog, jedan je drugomu uvjet i obrnuto. U mnogim jezicima postoje ipak konvencionalni oblici za njezino izricanje: ako je veza između temeljnih sastavnica toga odnosa povezana glagolom, riječ je o predikatnoj posvojnosti; ako su posjednik i posjedovano povezani gramatikaliziranim odnosom unutar imenične sintagme, pri čemu posjednik uvijek ima atributnu ulogu, govori se o atributnoj posvojnosti. Unatoč različitim pogledima na to koji je način izricanja izvorišni unutar pojedinih teorijskih modela, da se zaključiti kako predikatna posvojnost uključuje nedvosmisleniji i precizniji odnos od atributne, koja može sadržavati više značenjskih nijansi posvojnog odnosa. Pri predikatnom izricanju u hrvatskom jeziku rabe se glagoli: *imati*, *posjedovati*, *pripadati*, a poseban su način imenski predikati u kojima pridjev otvara mjesto posjedovanom (Slavonija je *bogata* plodnom zemljom). Istaknuto je kako postoji i čvrsta povezanost između posvojnih, egzistencijskih izraza s lokacijskim koji su u njihovoj podlozi jer predstavljaju primitivne, jednostavne i konkretne predodžbe o čovjekovu položaju u prostoru (Heine, Piper, Lyons). Kada je riječ o odnosu glagola *pripadati* i *imati*, Herslund – Baron ih uspoređuju s razlikom između aktiva i pasiva: u ustrojstvima s glagolom *pripadati* topikalizirano je posjedovano kao što je pacijens u pasivu, a u sklopovima s *imati* topikaliziran je posjednik kao što je u aktivu agens. Pasiv i sklopovi s *pripadati* obilježeni su i s ograničenijom upotrebom od aktiva i izraza s glagolom *imati*. Također, pokazano je kako je glagol *pripadati* jasniji jer uključuje samo prototipične vlasničke odnose, ali nije pogodan za izricanje rodbinskih odnosa ili pripadanja dijelova tijela: (?) *Noga pripada ženi*.

6.2. Nasuprot predikatnom izricanju pri kojem se posvojnost leksički ističe i specificira određenim glagolom, u atributnom izricanju posvojni je odnos pretpostavljen i stoga znatno šire domene uporabe te se oba načina izricanja posvojnosti razvijaju neovisno jedan o drugom. Najproširenija su sredstva izricanja atributne posvojnosti u hrvatskom jeziku posvojni pridjevi i zamjenice te atributni genitiv. Kada je riječ o povratno-posvojnoj zamjenici *svoj*, istaknuta je Mihaljevićeva (1998) odredba kako je uvjet da bi ona bila upotrijebljena antecedent koji mora biti u istoj domeni – surečenići, a ne nužno subjekt kako je isticano u normativnoj literaturi. Norma genitiv osobnih zamjenica izrazito proskribira, no ipak u korpusu su pronađeni primjeri njihove uporabe i u tom značenju. Izvan književnoumjetničkog stila potvrde pokazuju kako je uglavnom njihova pojava rezultat gramatikalizacije

i semantičkog izbjebljivanja imenica, odnosno gubljenja leksičkog značenja, prema Šarić (1999), unutar sekundarnih prijedložnih izraza: *na temelju njega*; *u ime njega*; *u sklopu nje*. Interpretacija genitiva osobnih zamjenica uz imenice koje sadržavaju nedijagnostička semantička obilježja može biti dvojna: je li riječ o posvojnem ili dijelnom genitivu, odlučujuće je obilježje [apstraktno], ako je prisutno, tada je riječ o dijelnom genitivu: *Knjige su dio* [_{apstraktno}] *njega*. U slučaju da ono izostane riječ je o pravoj posvojnosti te se na mjestu genitiva javlja posvojna zamjenica: *Knjige su njegov dio* [_{apstraktno}]. Prijedložne (genitivne i lokativne) skupine, osim kada je riječ o prijedlozima *od* i *u*, ne izriču primarno posvojnost već druga značenja: podrijetlo, prostor, egzistenciju, namjenu.

6.3. Posvojni dativ, koji se u gramatikama svrstava u atributni način izricanja posvojnosti, u radu se promatra kao posebna vrsta predikatne posvojnosti, tzv. vanjska posvojnost. Atributni status takva dativa u samostalnim imeničnim sintagmama je upitan (**domovina mi*; **djeca nam*), njegov je status zapravo na granici između dvaju interpretiranih načina izricanja posvojnosti. S predikatnom dijeli sličnost jer je veza između posjednika i posjedovanog ostvarena preko glagola (*Ivanu sin leži po cijeli dan*), ali nije isključena ni bliskost s atributnom posvojnošću jer se veza preko glagola samo pretpostavlja, ali nije njim eksplicite izražena kao u predikatnoj (*Ivan ima sina koji leži po cijeli dan*). Posvojni oblici: pridjevi, zamjenice i posvojni genitiv, koji zauzimaju mjesto posjednika, sintaktički su izvan temeljnog rečeničnog ustrojstva jer su atributi, posvojni je dativ podignut na mjesto člana temeljnog rečeničnog ustrojstva. U hrvatskom jeziku dativom se mogu izricati različite vrste posvojnih odnosa, što odgovora stanju kao u susjednim balkanskim jezicima (Herslund – Baron), ali je prema čestotnosti njegove porabe blizak zapadnoslavenskim jezicima: poljskom, češkom i slovačkom (Šarić 2002).

Literatura

- Babić, S. i dr. (1991) *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb.
- Barić, E. i dr. (1999) *Hrvatski jezični savjetnik*, Zagreb.
- Birtić, M. (2000) Posvojni oblici u norveškom jeziku i teorija strukturnoga genitiva, *Suvremena lingvistika*, 49–50, 27–39, Zagreb.
- Durst-Andersen, P. (2001) Possessum-oriented and possessor-oriented constructions in Russian, *Dimensions of possession* (ur. Baron, I. – Herslund, M. – Sørensen, F.), 99 – 113, Amsterdam/Philadelphia.
- Fillmore, C. J. (1968) The Case for Case, *Universals in Linguistic Theory* (ur. Beach E. i Harms R.), New York.
- Heine, B. (2001) Ways of explaining possession, *Dimensions of possession* (ur. Baron, I. – Herslund, M. – Sørensen, F.), 311–329, Amsterdam/Philadelphia.
- Herslund, M. – Baron, I. (2001) Introduction, *Dimensions of possession* (ur. Baron, I. – Herslund, M. – Sørensen, F.), 1–24, Amsterdam/Philadelphia.

- Jakobson, R. (1978) *Ogledi iz poetike*, Beograd.
- Katičić, R. (1991) *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb.
- Kučanda, D. (1998) *Rečenični subjekt u engleskom i hrvatskom jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb.
- Kuna, B. (1999) *Izricanje posvojnosti genitivom u hrvatskom književnom jeziku*, magistrarski rad, Filozofski fakultet, Zagreb.
- Lyons, J. (1977) *Semantics*, Vol. I/II, Cambridge.
- Mićanović, K. (2001) O upotrebi posvojnih zamjenica, *Dometi*, br. 1–4, 23–27, Rijeka.
- Mihaljević, M. (1998) *Generativna sintaksa i semantika*, Zagreb.
- Piper, P. (2001) *Jezik i prostor*, II. dopunjeno izdanje, Beograd.
- Postma, G. (1997) On the configurational nature of possession, *Lingua*, 101, 271–294.
- Raguž, D. (1997) *Praktična hrvatska gramatika*, Zagreb.
- Šarić, Lj. (1999) Gramatikalizacija i sekundarni prijedlozi, *Riječ*, god. 5, 81–96, Rijeka.
- Šarić, Lj. (2002) *On the semantics of the “dative of possession” in the Slavic languages: An analysis on the basis of Russian, Polish, Croatian/Serbian and Slovenian examples*, Glossos, Issue 3: Spring 2002. Slavic and East European Language Resource Center, Duke University. 2002<http://seelrc.org/glossos/issues/3/saric.pdf>.
- Togeb, O. (2001) The concept of possession in Danish grammar, *Dimensions of possession* (ur. Baron, I. – Herslund, M. – Sørensen, F.), 41–55, Amsterdam/Philadelphia.

BETWEEN ATTRIBUTIVE AND PREDICATIVE POSSESSION

Summary

This paper discusses conceptual definition of possession within the cognitive orientated papers as well as the relationship and congruity among conventional forms of expression of possession. It can be defined in the way that the possessor and the possessum are realized by a verb element – predicative possession or by the grammaticalized relationship within the noun syntagm, where the possessor syntactically always has the attributive role – attributive possession. The aim of this paper is to check whether the predicative possession is an inclusive category, in other words whether the attributive possession is traced from the predicative. There are good arguments to claim that these two constructions are not equivalent in their meaning, where predicative possession as a rule include more undoubtful and precise relationship, whereas the attributive possession is polysemous. A transitional category is *external possession* because the link between two elements of possessive relationship is not realized but presupposed by a verb.

Ključne riječi: koncept, posjednik, posjedovano, atributna posvojnost, predikatna posvojnost, topikaliziran, vanjska posvojnost

Key words: concept, possessor, possessum, attributive possession, predicative possession, topicalized, external possession